

ผลของการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมทักษะทัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี

แสงทอง ธรรมทองคำ* วท.บ. (พยาบาลและผดุงครรภ์) วท.น.(การเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร)
รุจิเรศ อนุรักษ์** วท.บ.(พยาบาลและผดุงครรภ์) ค.ม.(จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) ศค.น.(บริหารจัดการด้านการศึกษา)
ลักษณ์ มีนะนันท์*** ค.บ.(พยาบาล) กศ.น.(การแนะแนว)

บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้กรอบแนวคิดการเรียนการสอนแบบเอกสารคคล และการเรียนรู้ทักษะ สถาปัตย์ สร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมทักษะทัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล ประจำปีที่ได้รับ คะแนนการฝึกภาคปฏิบัติ และความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 129 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังสัมมนาโครงการ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าฝึกทักษะการทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ การทำแมลง และการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ ร้อยละ 95.3, 93.8, และ 93.7 ตามลำดับ โครงการมีประสิทธิภาพต่อการสอนทักษะทัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล และเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลในห้องผู้ป่วยในระดับมาก ร้อยละ 56.6 และ ร้อยละ 61.2 ตามลำดับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติการพยาบาลดีขึ้น ร้อยละ 96.9 นักศึกษาร้อยละ 64.3 มีคะแนนทั่วไป 9.7 ถึง 10 ภาคปฏิบัติอยู่ในช่วง 3.25-3.74 จากคะแนนเต็ม 4 ในด้านความพึงพอใจของนักศึกษาส่วนใหญ่พึงพอใจมากทุกหัวข้อ หัวข้อที่พึงพอใจมาก 3 อันดับแรก คือเนื้อหาสาระ วิธีการสอนและหัวข้อที่จัดสอน ร้อยละ 76, 65.6 และ 65.1 ตามลำดับ ด้านทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในโครงการ นักศึกษาร้อยละ 41.9-60.2 ประเมินว่ามีประสิทธิภาพมากในทุกรายการ ส่วนในด้านความมุ่งมั่นของโครงการอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 55.5 และความต้องการให้จัดโครงการสอนเสริมในปีถัดไปมากที่สุดร้อยละ 61.2 การศึกษาครั้งนี้สะท้อนความต้องการของผู้เรียนและเป็นแนวทางการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติระดับหนึ่ง รามาธิบดีพยาบาลสาร 2544 (2): 146-56.

* อาจารย์ ** รองศาสตราจารย์ *** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การฝึกภาคปฏิบัติเป็นหัวใจสำคัญของ การเรียนการสอนในวิชาชีพการพยาบาล และเป็นโอกาสที่นักศึกษาจะเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรง ในการดูแลผู้ป่วย¹ แต่การปฏิบัติจริงกับผู้ป่วยใน หอผู้ป่วยเป็นการเรียนรู้ในสภาพการณ์ที่ควบคุม ความคงที่ได้ยาก เนื่องจากสภาพของผู้ป่วย ความ รุนแรงของโรค ความมากน้อยของกิจกรรมการรักษา เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้สอน สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ทำให้นักศึกษา เกิดความเครียดและความวิตกกังวล โดยเฉพาะนัก ศึกษาพยาบาลปีที่ 2 ซึ่ง Benner² เรียกว่าผู้ อ่อนหัด (Novice) และจากการศึกษาของ Paulus & Murdock³ พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความวิตก กังวลสูง เมื่อต้องปฏิบัติการพยาบาลที่ซับซ้อน โดยไม่มีอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้การ ซึ่งฝึกปฏิบัติการพยาบาลในระยะแรกร่วมกับการ ขาดทักษะทัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล จะ ก่อให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวล ส่งผล ต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา⁴ กล่าวคือความเครียด ในระดับต่าจะกระตุนแรงจุจลใจในการเรียนรู้ แต่ถ้า ความเครียดอยู่ในระดับสูง จะทำให้การเรียนรู้ลดลง⁵ ในด้านผู้ป่วยพบว่าสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการก้าวเข้า สู่เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประชาชนได้รับ ข่าวสารอย่างรวดเร็ว กว้างขวางจากทุกมุมโลก ส่งผล ให้ผู้ป่วยตระหนักรถึงสิทธิของตนเพิ่มขึ้น และเรียก ร้องการบริการที่มีคุณภาพจากบุคลากรสาธารณสุข โดยพบเห็นได้จากการฟ้องร้องที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้ให้บริการจึงควรตระหนักรถึงความรับผิดชอบต่อ การบริการของตน ทั้งนี้การเตรียมความพร้อม ของนักศึกษาพยาบาลก่อนเข้าฝึกปฏิบัติจริงในหอผู้ป่วย เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความมั่นใจ

แก่นักศึกษา อีกทั้งยังช่วยลดความเครียดและ ความวิตกกังวล⁶ ซึ่งในที่สุดจะส่งผลไปถึงการคุ้ม ครองผู้รับบริการให้ได้รับการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐาน

การจัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาล พื้นฐานและวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ภาค วิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นการสอนแบบสาธิตและจัดให้นักศึกษา สาธิตกลับในห้องฝึกทักษะทัตถการทางการพยาบาล ก่อนเข้าฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย โดยแต่ละทักษะทางการพยาบาลนักศึกษาจะมีโอกาสฝึก เพียง 1 ครั้ง เนื่องจากเวลาในการเรียนการสอนมี จำกัด และนักศึกษามีจำนวนมาก ผู้วิจัยเห็นความ สำคัญของการฝึกทักษะทัตถการทางการพยาบาล ขั้นพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติการพยาบาล ให้มีคุณภาพในระดับหนึ่ง จึงจัดโครงสร้างการสอนเสริม ทักษะทัตถการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกทักษะที่ตนยังไม่ชำนาญ และไม่มั่นใจซ้ำ จนนักศึกษาเกิดความพึงพอใจใน ความสามารถของตนก่อนการสอนทักษะทัตถการ ทางการพยาบาล ก่อนการซึ่งฝึกปฏิบัติการพยาบาล ในหอผู้ป่วย โดยผู้วิจัยจัดสอนนักศึกษาวันละ 25-30 คน ในแต่ละทักษะซึ่งสอดคล้องกับหัวข้อที่สอน ในเวลาปกติ วันละ 1-2 หัวข้อ และมีครุนิเทศช่วย ในการป้อนกลับเป็นระยะๆ และเมื่อใกล้สอนจะจัด รวมทุกทักษะให้นักศึกษาได้ฝึกซ้ำ

เมื่อสิ้นสุดโครงสร้างผู้วิจัยจึงสำรวจพฤติกรรม การฝึกทักษะทางการพยาบาลของนักศึกษาที่เข้า ร่วมโครงสร้างการสอนเสริมทักษะทัตถการขั้นพื้นฐาน ทางการพยาบาล ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ ได้รับ คะแนนภาคปฏิบัติของนักศึกษา และความ พึงพอใจต่อโครงสร้างการสอนเสริมทักษะทัตถการ พยาบาลขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัด

โครงการสอนเสริมฯ และการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติดือไป

กรอบแนวคิดทฤษฎี

การจัดโครงการสอนเสริมทักษะหัดต่อการขึ้นที่นั่งฐานทางการพยาบาลในครั้งนี้ ใช้กรอบแนวคิดการเรียนการสอนแบบเอกบุคคล (Individualized instruction) และการเรียนรู้ทักษะ (Psychomotor learning)

การเรียนการสอนแบบเอกบุคคล คือการสอนที่ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและรูปแบบการเรียนรู้เอง โดยมีลักษณะการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้^๕

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้ เลือกกิจกรรมและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ตามความต้องการ จึงเป็นการเรียนรู้ที่ยึดหุ่นสำหรับผู้เรียน

2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Active learning) และรับผิดชอบตนเองในการเรียนรู้

3. ต้องมีการระบุวัตถุประสงค์การเรียน หรือผลลัพธ์ที่ต้องการไว้อย่างชัดเจน

4. ควรมีการประเมินผล ป้อนกลับเป็นระยะๆ ในทุกขั้นของการเรียนการสอน

5. ควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดการประสานงานและที่ปรึกษา ตลอดกระบวนการเรียนรู้ โครงการสอนเสริมทักษะหัดต่อการขึ้นที่นั่งฐานทางการพยาบาลในครั้งนี้ จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษา

เลือกฝึกทักษะตามที่ต้องการ โดยนักศึกษาต้องพิจารณาความสามารถของตนและตัดสินใจด้วยตนเอง ที่จะฝึกซ้ำในทักษะที่ยังขาดความชำนาญ และจากหลักการดังกล่าวการฝึกทักษะ การปฏิบัติการพยาบาลตามโครงการสอนเสริมฯ จึงมีการแนะนำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของวิชา

และจุดสำคัญในคู่มือการปฏิบัติของแต่ละทักษะทางการพยาบาล รวมทั้งการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ ได้แก่ วิดีโอคุณ หุ่นจำลอง อุปกรณ์การฝึก ซึ่งเนื่องจาก การปฏิบัติในห้องผู้ป่วย ระหว่างฝึกทักษะครุจะเป็นผู้สร้างบรรยายการสอนเรียนรู้ ให้ความมั่นใจกับพฤติกรรมที่ถูกต้อง แนะนำหรือสาธิตซ้ำในทักษะที่ต้องแก้ไข

สำหรับการเรียนรู้ทักษะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเกี่ยวข้องกัน ระหว่างสมองกับการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง Fitts⁷ แบ่งระยะการเรียนรู้ทักษะออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1. ระยะทำความเข้าใจ (Cognitive Phase) เป็นระยะที่ผู้เรียนทำความเข้าใจขั้นตอนต่างๆ และภาพรวมของงาน ระยะนี้ต้องสาธิตให้เห็นอย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน ผู้สอนจึงต้องเตรียมอุปกรณ์ และฝึกซ้อมสาธิตจนมั่นใจ ทั้งนี้ความสามารถในการจำเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเรียนในระยะนี้ ผู้เรียนจึงต้องการเวลาในการจัดระบบความจำ เพื่อทำแผนที่ไว้ในสมอง (Mind map)

2. ระยะฝึกซ้ำอยู่กับที่ (Fixation Phase) เป็นระยะที่ผู้เรียนฝึกซ้ำๆ ในแต่ละขั้นตอนซึ่งเป็นระยะที่ต้องการคำแนะนำหรือความช่วยเหลือจากผู้สอน ซึ่ง Roger⁷ กล่าวว่าถ้าได้ผู้สอนที่มีบุคลิกภาพอบอุ่น ให้เกียรติ รับฟังและเข้าใจผู้เรียนอย่างจริงจัง จะทำให้การเรียนรู้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนควรปฏิบัติตามนี้

- 2.1 สร้างบรรยายการสอนอุ่น และให้ผู้เรียนฝึกฝนในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากการคุกคาม

- 2.2 คำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน

- 2.3 ระหว่างกิจกรรมการฝึกฝนของผู้เรียนแต่ละคนอาจแตกต่างกัน เช่น จำนวนครั้งในการฝึก รูปแบบหรือแนวทางในการฝึก เป็นต้น

2.4 ให้การป้อนกลับเพื่อคงพฤติกรรมที่ถูกต้อง และจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2.5 ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่กำลังซ้ำๆ โดยสาขิตและแนะนำชั้นตอนที่ถูกต้อง โดยผู้สอน ต้องไม่อารมณ์เสีย

3 ระยะอัตโนมัติ (Autonomic Phase) เป็นระยะที่ผู้เรียนปฏิบัติตัวอย่างเป็นธรรมชาติ คล่องแคล่วใช้เวลาอย่างลงตัว และมีความถูกต้องในการปฏิบัติ

ดังนั้นการสอนเสริมทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทางการพยาบาล จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจและฝึกซ้ำในทักษะที่ได้ฝึกสาขิตกลับ ในห้องฝึกทักษะทางการพยาบาลแล้ว ทำให้นักศึกษาได้จัดระบบความจำและฝึกทักษะด้วยความเข้าใจ โดยมีครูนิเทศที่มีบุคลิกภาพอบอุ่น เข้าใจ รับฟัง ผู้เรียน และเต็มใจที่จะปฏิบัติตามนักเรียน ช่วยในการป้อนกลับจนกระทั่งนักศึกษาปฏิบัติตัวอย่างถูกต้อง เป็นไปอย่างอัตโนมัติและมีประสิทธิภาพ

เมื่อนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติการพยาบาล พื้นฐานในห้องป่ายเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจึงประเมิน พฤติกรรมการฝึกทักษะทางการพยาบาล ประโยชน์ที่ได้รับ คะแนนภาคปฏิบัติ และความพึงพอใจต่อ โครงการสอนเสริมทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทาง การพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ที่เข้าร่วมโครงการสอนเสริมทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทางการพยาบาล 129 คน จากนักศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 139 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังสิ้นสุดโครงการและนักศึกษาสิ้นสุดการฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานในห้องป่าย

การเตรียมโครงการ

1. ต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2542 ผู้วิจัย ประกาศให้นักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี ชั้นปีที่ 2 ทราบว่ามีการจัดโครงการสอนเสริมทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทางการพยาบาล ตั้งแต่กลางเดือน มิถุนายนถึงสิ้นเดือนกันยายน พ.ศ. 2542 โดยเปิดสอนในวันอังคารถึงศุกร์ เวลา 16.00-18.00 น. นักศึกษาที่สนใจและประสงค์จะเข้าร่วมโครงการ ต้องลงทะเบียนภายใน 3 วัน ก่อนวันฝึกจริง โดยให้นักศึกษาฝึกวันละ 25-30 คน และจัดสอนให้สัมพันธ์กับหัวข้อเรื่องที่สอนในเวลาปกติ วันละ 1-2 หัวข้อ ซึ่งจะมีตารางแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า ทั้งนี้นักศึกษาจะต้องผ่านการสาขิตกลับในห้องฝึกปฏิบัติการพยาบาล จึงจะมาฝึกทักษะนอกเวลาได้ ส่วนในช่วงก่อนสอบจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกบทวนในทุกหัวข้อเรื่อง และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2542 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2543 เปิดโอกาสให้นักศึกษานัดหมายล่วงหน้า เพื่อฝึกทักษะเพิ่มเติมหรือทบทวนก่อนฝึกปฏิบัติการพยาบาลในห้องป่าย เพื่อความสะดวกในการจัดเตรียมสถานที่ และอุปกรณ์สำหรับฝึก

2. เตรียมสถานที่ฝึก หุ่นจำลอง และอุปกรณ์ต่างๆ ในลักษณะเดียวกับการสอนตามปกติ รวมทั้งวิธีทัศน์ที่จะเปิดให้นักศึกษาชม ในเวลาที่มีการสอนเสริมทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทางการพยาบาล ซึ่งมีทั้งสิ้น 14 ทักษะ และได้ร่วมกับคณาจารย์วิชาการพยาบาลพื้นฐาน ในการจัดทำคู่มือในการฝึกทักษะหัดทำการชั้นพื้นฐานทางการพยาบาลเย็บเป็นรูปเล่มและแจกให้นักศึกษาพร้อมหั้งย้ายให้นักศึกษานำเอกสารนี้มาด้วยทุกครั้ง เพื่อเป็นแนวทางในการฝึก และติดต่อเชิญคณาจารย์ในวิชาการพยาบาลพื้นฐานเข้าร่วมเป็นอาจารย์นิเทศ

การดำเนินโครงการ

ก่อนลงมือฝึกแต่ละครั้งอาจารย์จะเปิดวิดีโอคัฟ์ให้นักศึกษาชม และให้นักศึกษาร่วมกันสรุปประเด็นที่สำคัญ หรือข้อควรระมัดระวัง รวมทั้งซึ่งแนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่นักศึกษาพร้องไป หลังจากนั้นจึงให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติโดยตนเองจนพอใจ โดยอาจารย์นิเทศจะเป็นผู้ดูแลและป้อนกลับนักศึกษาเป็นรายบุคคล และกลุ่มเป็นระยะๆ รวมทั้งมีการป้อนกลับของเพื่อนนักศึกษาด้วย

เครื่องมือวิจัย คณบัญชีวิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลและประเมินผลการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมฯ ประกอบด้วย 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลการให้เลือกตอบ หรือเติมคำในช่องว่างเกี่ยวกับคะแนนภาคปฏิบัติ การบูรณาภรณ์ทักษะหัดการทางการพยาบาล ก่อนการเข้าฝึก และทักษะหัดการทางการพยาบาลที่นักศึกษาได้เข้าฝึก

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นทั่วไป เป็นข้อมูลการให้เลือกตอบเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับว่ามีมากน้อยเพียงใด ความมีคุณค่าของ การสอนเสริม และการจัดโครงการสอนเสริมฯ ให้นักศึกษารุ่นถัดไป เป็นข้อมูลการให้เลือกตอบ โดยจัดอันดับจากน้อย (1) ไปมากที่สุด (4)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนเสริมทักษะหัดการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาล เป็นข้อมูลการให้เลือกตอบเกี่ยวกับประโยชน์ของการสอนเสริมทักษะหัดการทางการพยาบาล ประโยชน์ของแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อโครงการสอนเสริมฯ โดยจัดอันดับจากน้อย (1) ไปมากที่สุด (4)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีจดหมายขอความร่วมมือจากนักศึกษาปีาชาระบบคิ 2 และส่งแบบสอบถามให้ตอบในช่วงกลางเดือน

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 โดยมีคณะกรรมการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง และให้ตอบกลับคืนที่ผู้วิจัยโดยตรงภายใน 2 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ใน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติบรรยาย ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อหาข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นทั่วไป และความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนเสริมทักษะหัดการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาล

ผลการวิจัย

นักศึกษาปีาชาระบบคิ 2 ที่เข้าร่วมโครงการ 129 คน จากจำนวน 137 คน (ร้อยละ 94.2) ส่วนใหญ่ได้กับทวนทักษะหัดการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาลก่อนเข้าฝึกบ่อยครั้ง (ร้อยละ 65.9) ผลการศึกษาในด้านโอกาสของฝึกทักษะหัดการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาล 14 เรื่อง พบว่านักศึกษาเข้าฝึกทักษะการทำความสะอาดอวัยวะสีบพันธุ์มากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 95.3) รองลงมาคือการทำแผลและการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ (ร้อยละ 93.8 และ 93.7) ตามลำดับ ส่วนทักษะที่นักศึกษาเข้าฝึกน้อยที่สุด ได้แก่ การใส่สายให้อาหารทางจมูก (ร้อยละ 49.6) นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามากกว่าร้อยละ 80 สนใจฝึกช้า 1-2 ครั้ง ในทักษะการทำความสะอาดอวัยวะสีบพันธุ์ การสวนปัสสาวะ การเจาะเลือด การทำแผล และการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ ส่วนทักษะที่นักศึกษาเข้าฝึกช้า 3-5 ครั้ง มากเป็นอันดับ 1 คือการทำความสะอาดอวัยวะสีบพันธุ์ (ร้อยละ 13.3) (ตารางที่ 1)

สำหรับความคิดเห็นในด้านประโยชน์ที่ได้รับ จากโครงการสอนเสริมทักษะหัดการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาล นักศึกษาส่วนใหญ่ประเมินประลักษณ์ภาพในการปฏิบัติของตนติ่งกว่าก่อนการฝึก

(ร้อยละ 96.9) (ตารางที่ 2) โครงการนี้มีประโยชน์ต่อการสอนทักษะทางการพยาบาลมากและมากที่สุด (ร้อยละ 56.6 และ 40.3) ตามลำดับ และเพิ่ม

ความมั่นใจแก่นักศึกษาในการปฏิบัติการพยาบาลในห้องผู้ป่วยมากและมากที่สุด (ร้อยละ 61.2 และ 18.6) ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของการฝึกทักษะหัดการซั่นหันฐานทางการพยาบาลของนักศึกษา

ทักษะทางการพยาบาล	จำนวน	ร้อยละของการเข้าฝึก				
		ไม่เข้าฝึก	ครั้ง 1-2	ครั้ง 3-5	รวม	
1. การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์	129	128	4.7	82.0	13.3	95.3
2. การสวนปัสสาวะ	129	128	7.8	86.7	5.5	92.2
3. การให้ออกซิเจน	129	129	16.3	72.1	11.6	83.7
4. การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ	128	128	14.8	73.5	11.7	85.2
5. การเจาะเลือด	127	127	7.9	87.4	4.7	92.1
6. การดูดเสมหะ	128	128	13.2	75.1	11.7	86.8
7. การนวดหลัง	129	129	32.6	64.2	3.2	67.4
8. การวัดสัญญาณชีพ	126	126	35.7	54.8	9.5	64.3
9. การทำแมลง	129	129	6.2	86	7.8	93.8
10. การล้างมือ ใส่ถุงมือ สวมเสื้อคลุม ผูกผ้าปิคปากปิดจมูก	124	124	32.3	65.3	2.4	67.7
11. การตรวจร่างกาย	120	120	38.3	60.9	0.8	61.7
12. การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ	126	126	6.3	84.2	9.5	93.7
13. การใส่สายยางให้อาหารทางจมูก	121	121	50.4	47.9	1.7	49.6
14. การให้อาหารทางสายยางให้อาหาร	119	119	47.9	51.3	0.8	52.1

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการปฏิบัติทักษะทางการพยาบาล ($N = 129$)

ประสิทธิภาพการฝึกทักษะทางการพยาบาล	จำนวน	ร้อยละ
เหมือนเดิม	4	3.1
ดีขึ้น	125	96.9

ผลของการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมทักษะทัศนคติการซึ่งกันและกันทางการพยาบาลของนักศึกษาชั้นอนาธิบดี

**ตารางที่ 3 ร้อยละของความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประโยชน์ของโครงการสอนเสริมทักษะทัศนคติการซึ่งกันและกันทางการพยาบาล
(n=129)**

ประโยชน์	ระดับของความคิดเห็น (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
การสอนทักษะทางการพยาบาลเพื่อความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย	40.3	56.6	3.1	-
	18.6	61.2	19.4	0.8

ในด้านคะแนนการฝึกภาคปฏิบัตินักศึกษาได้คะแนนสูงสุด 3.88 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนนต่ำสุด 2.81 และคะแนนเฉลี่ย 3.35 ส่วนใหญ่ได้คะแนนอยู่ในช่วง 3.25-3.74 คิดเป็นร้อยละ 64.3 (ตารางที่ 4)

นักศึกษายังเห็นว่าโครงการสอนเสริมทักษะทัศนคติการซึ่งกันและกันทางการพยาบาล มีคุณค่ามากและมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.5 และ 41.4 ตามลำดับ และเสนอว่าควรจัดโครงการนี้ให้

นักศึกษารุ่นเดียวกันมากที่สุดและมาก คิดเป็นร้อยละ 61.2 และ 35.7 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ส่วนในด้านทัศนคติการที่เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าคุ้มค่าในการฝึกทักษะทางการพยาบาล วิธีทัศน์ อาจารย์นิเทศ อุปกรณ์และหุ่นจำลอง มีประโยชน์มาก คิดเป็นร้อยละ 60.2, 55.0, 48.9 และ 41.9 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของคะแนนการฝึกภาคปฏิบัติในหอผู้ป่วยของนักศึกษา

คะแนนการฝึกภาคปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
2.75-3.24	41	31.8
3.25-3.74	83	64.3
>3.74	5	3.9

ตารางที่ 5 ร้อยละของความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับโครงการสอนเสริมทักษะทัศนคติการซึ่งกันและกันทางการพยาบาล

รายการ	จำนวน (คน)	ระดับของความคิดเห็น (ร้อยละ)		
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง
ความมีคุณค่าของโครงการ การจัดโครงการในปัจจุบัน	128	41.4	55.5	3.1
	129	61.2	35.7	3.1

ตารางที่ 6 ร้อยละของความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการเรียนรู้ทักษะหัดการพยาบาลขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ของการเรียนรู้	จำนวน (คน)	ระดับของความคิดเห็น (ร้อยละ)			
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. อาจารย์นิเทศ	129	36.4	48.9	14.7	-
2. วิธีทัศน์	129	18.6	55.0	25.6	0.8
3. คุ้มครองในการฝึกทักษะทางการพยาบาล	128	21.8	60.2	18.0	-
4. อุปกรณ์และหุ่นจำลอง	129	29.5	41.9	20.1	8.5

นอกจากนี้ในด้านความพึงพอใจต่อการจัดการสอนเสริมทักษะหัดการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล นักศึกษาส่วนใหญ่พึงพอใจมากทุกด้าน โดยด้านที่พึงพอใจมากอันดับแรกคือเนื้อหา

สาระ คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือวิธีการสอน และหัวข้อที่สอน คิดเป็นร้อยละ 65.6 และ 65.1 ตามลำดับ ทั้งนี้ด้านเวลาที่จัดสอน นักศึกษาพึงพอใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.7 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ร้อยละของความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการสอนเสริมทักษะหัดการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การจัดการสอนเสริม	จำนวน (คน)	ระดับของความพึงพอใจ (ร้อยละ)			
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. หัวข้อที่จัดสอน	129	24.0	65.1	10.9	-
2. เนื้อหาสาระ	129	17.0	76.0	7.0	-
3. เวลาที่จัดสอน	127	7.1	37.0	45.7	10.2
4. สถานที่	128	10.2	54.7	28.1	7.0
5. อุปกรณ์และหุ่นจำลอง	126	14.2	38.1	30.2	17.5
6. วิธีการสอน	128	16.4	65.6	18.0	-
7. อาจารย์นิเทศ	129	33.3	55.8	10.1	0.8

พัฒนาการเรียนรู้

อภิปรายผล

โครงการสอนเสริมทักษะหัดการขั้นพื้นฐานทางการพยาบาล พ.ศ. 2542 เป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการสอนเสริมทักษะหัดการขั้น

พื้นฐานทางการพยาบาลในปี พ.ศ.2537 และ พ.ศ. 2538^{8,9} ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกฝึกปฏิบัติตัวยัตน์เองมากขึ้น และให้กลุ่มเพื่อนช่วยในการป้อนกลับ รวมทั้งได้จัดทรัพยากรการเรียนรู้

ผลของการเข้าร่วมโครงการสอนเสริมนักศึกษาทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3

ตามหัวข้อเรื่องอย่างเหมาะสม โดยอาจารย์นิเทศ เป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นที่ปรึกษาในขณะฝึกทักษะหัดดูการพยาบาล

ทักษะทางการพยาบาล 3 อันดับแรก ที่นักศึกษาฝึกหัดเพิ่มเติมมาก ได้แก่ การทำความสะอาดอวัยวะส่วนพัณฑุ การทำแผล และการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ เนื่องจากเป็นทักษะที่ต้องใช้ในการพยาบาลบ่อยกว่าทักษะอื่น มีขั้นตอนในการปฏิบัติและต้องใช้ความระมัดระวังในเรื่องการกัดกัน เชื่อมาก นอกเหนือนักศึกษาจะต้องสอบผ่านในห้องฝึกทักษะหัดดูการทำงานการพยาบาลด้วย ในขณะที่บางทักษะไม่ต้องสอบ

ในด้านประโยชน์ของโครงการสอนเสริมทักษะหัดดูการขึ้นพื้นฐานทางการพยาบาลต่อการสอบทักษะทางการพยาบาล และความมั่นใจในการฝึกปฏิบัติการพยาบาลในหอผู้ป่วย นักศึกษาเห็นว่ามีประโยชน์มาก ซึ่งสอดคล้องกับโครงการในปี พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2538^{8,9} รวมทั้งการประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติทักษะหัดดูทางการพยาบาลของตนติกว่าก่อนการฝึก เนื่องจากนักศึกษามีเวลามากพอสำหรับฝึกการเรียนรู้ทักษะใน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะทำความเข้าใจ ระยะฝึกซ้อมรู้กับที่ และระยะอัดโน้มติ จึงก่อให้เกิดความคล่องแคล่ว มั่นใจ และความถูกต้องในการปฏิบัติ

นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากต่อเนื้อหาสาระ วิธีการสอน และหัวข้อที่จัดสอน ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดหัวข้อสอนให้สัมพันธ์กับหัวข้อที่จัดสอนในเวลาปกติ และได้จัดให้มีแหล่งทั่วไปอย่างไรก็ตามควรปรับปรุงเวลาให้เพิ่มมากขึ้น หรือต้องเพิ่มอุปกรณ์ให้มีจำนวนมากพอตามจำนวนนักศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่มีจำกัด ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติช้าหดครั้ง จนสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างอัตโนมัติ และมีคุณภาพ

ดูแลช่วยเหลือนักศึกษาฝึกปฏิบัติ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติช้าหดครั้ง จนเกิดความมั่นใจและความชำนาญในการปฏิบัติ สำหรับเวลาที่จัดสอนนักศึกษาส่วนใหญ่พอดีปานกลาง อาจเป็น เพราะนักศึกษาเนื่องลักษณะการเรียนทั้งวัน และมีกิจกรรมพิเศษต่างๆ เช่น การไปพับนักศึกษาวุ่นน้องที่ศาลาฯ การฝึกซ้อมกีฬา เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับโครงการปี พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2538^{8,9} พบว่าโครงการในปีนี้นักศึกษาพึงพอใจน้อยลงบ้าง เนื่องจากจำนวนนักศึกษาที่เข้าฝึกในแต่ละวันไม่สม่ำเสมอ บางวันน้อย บางวันมากเกินจำนวนประกอบกับนักศึกษามีเวลาว่างไม่ตรงกับวันที่จัดสอนเสริม จึงทำให้ในบางวันจึงมีนักศึกษามาฝึกปฏิบัติเกินจากที่ลงทะเบียนไว้ ส่งผลให้จำนวนอุปกรณ์และหุ่นจำลอง และเวลาที่จัดไว้ให้ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา ดังนั้นในโครงการสอนเสริมต้องไปควรต้องจำกัดจำนวนนักศึกษาตามที่ลงทะเบียนไว้ และเพิ่มอุปกรณ์การฝึกให้มากขึ้น

จากการวิจัยโครงการสอนเสริมทักษะหัดดูทางการพยาบาลขั้นพื้นฐาน ควรจัดให้มีต่อไปอย่างไรก็ตามควรปรับปรุงเวลาให้เพิ่มมากขึ้น หรือต้องเพิ่มอุปกรณ์ให้มีจำนวนมากพอตามจำนวนนักศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่มีจำกัด ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติช้าหดครั้ง จนสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างอัตโนมัติ และมีคุณภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ยุวดี ภาษา ที่ได้กรุณาแก้ไขและตรวจสอบความสมบูรณ์ของบทความและมูลนิธิรามาธิบดีที่ให้ทุนสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

1. จินดาน ยุนพันธุ์. การเรียนการสอนพยาบาลศาสตร์.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะครุศาสตร์
มหาลัยกรุงเทพมหานครไทย, 2527.
2. Benner P. From Novice to Expert. New York:
Addison-Wesley, 1984.
3. Paulus PB and Murdock P. Anticipated Evaluation
and Audience Presence in the Enhancement of
Dominant Responses. *Journal of Experimental
Social Psychology*. 1971; 7:280-91.
4. Beck CT. Nursing Students' Initial Clinical Experience :
A Phenomenological Study. *Int. J. Nurs Stud.* 1993;
30:489 -97.
5. de Tornyay R and Thompson MA. Strategies
for Teaching Nursing. New York: John Wiley
and Sons, 1987.
6. Wiedenbach E. Meeting the Relatives in Clinical
Teaching. New York: Springer, 1969.
7. Whitman NI, Graham BA, Gleit CJ and Boyd MD.
Teaching in Nursing Practice: A Professional
Model. Connecticut: Appleton -Century- Crofts, 1986.
8. รุจิเรศ อนุรักษ์ และ วรรณภा ประไพพานิช. ความทึ่ง
พอดีของนักศึกษาพยาบาลต่อโครงการสอนเสริมทักษะ^๑
พื้นฐานทางการพยาบาลในห้องปฏิบัติการ. *รามาธิบดี
พยาบาลศาสตร์*, 2538; 1: 54-60.
9. ณัฐ อาภานันทกุล และ รุจิเรศ อนุรักษ์. ความทึ่งพอดี
และผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ
สอนเสริมทักษะหัดการเขียนพื้นฐานทางการพยาบาล.
รามาธิบดีพยาบาลศาสตร์, 2540; 3: 55-68.

^๑ ห้องปฏิบัติการ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาลัยกรุงเทพมหานคร

The outcome of the additional program enhancing nursing procedural skill of Ramathibodi nursing students

Sangthong Terathongkum* B.Sc.(Nursing and midwifery) M.sc.(Reproduction and population planing)

Rujires Thanooruk**B.Sc. .(Nursing and midwifery) M.Ed (Educational Psychology and guidance)

Luxanee Menantan*** B.Ed. (Nursing) M.Ed. (Guidance)

Abstract This study was based on the individualized instruction and psychomotor learning concept. The purpose was to study the outcome of participating in the additional program arranged to enhance nursing procedural skill. The outcomes of the program were the attendance rate on each nursing procedure, the benefit and the satisfaction scores. In addition, the students' grades on these procedural examination were concerned. The sample consisted of 129 second year nursing students in 1999. The data were collected by administering the questionnaires after the end of this program. The results revealed that three nursing procedures : flushing, wound care, and intramuscular injection were practiced most at 95.3%, 93.8%, and 93.7% respectively. Approximately 56.6 % and 61.2 % of the students thought that this additional practice was very useful in preparing for the basic nursing skill examination and increasing self confidence in clinical nursing practice. 96.9 % of students perceived that they had more competence on performing nursing procedure and 64.3 % of this sample had achievement score on nursing practice at level 3.25-3.74. Most of the students were satisfied with all procedure arranged. Accordingly, 76%, 65.6%, and 65.1% were far more satisfied with the contents, teaching method and nursing procedure. The range between 41.9% and 60.2% of the students commented on the provided resources that were very useful. Moreover 55.5% and 61.2% of the students recommended that the continuation of this program should be arranged for the next group of nursing students because it is very helpful. This study brought about the suggestion for improving teaching method in nursing skill practice.

Rama Nurs J 2001; 7(2): 146-56.

Keywords: nursing skills teaching, students' satisfaction, nursing procedure

*Instructor **Associate *** Assistant Department of Nursing, Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital